

פרשת משפטים – כבודם של הבריות

בפרשה כתובים דיני הגנב.

כתב הרמב"ם בהלכות גנבה (פ"א ה"ד): גנב שהעידו עליו עדים כשרים שגנב, חייב לשלם שניים לבעל הגנבה.

לדוגמא גנב חמור או בגד - משלם שני חמורים או שני בגדים.

והטעם לכך שהוא משלם כפול, כדי שהגנב יפסיד את מה שרצה לגרום נזק לחברו. כי אם הגנב יצטרך להחזיר רק את הגנבה הוא לא יפסיד מכספו ולא תהיה כלפיו שום הרתעה שתמנע ממנו לגנוב שוב.

אם הגנב גנב שור או שה והוא שחט אותו או מכר אותו, הוא צריך לשלם חמישה בקר על גנבת השור, וארבעה צאן על גנבת השה.

ומדוע כאן התשלום של הגנב גבוה יותר?

ענה על בעל תורה תמימה: אדם מגדל בהמות לעבודתו ולצרכיו, לכן בגנבתם יש נזק גדול לבעלים, ובמיוחד לאחר שהגנב שחט או מכר אותם שאי אפשר יותר להחזירם.

הסבר נוסף לתשלומי ארבעה וחמישה כתוב בתוספתא של בבא קמא פרק ז: הגנב משלם יותר מפני שהוא שקוע יותר בחטא.

הסביר רבי אברהם הבן של הרמב"ם, שהגנב הזה לא מספיק שהוא גנב אלא הוא גם העלים את החפץ בכך ששחט אותו או מכר אותו.

ומדוע יש הבדל בין שחיטת ומכירת השור שהגנב משלם חמישה שוורים, לשחיטת שה שהגנב משלם רק ארבעה?

התשובה על כך במכילתא (קו), אמר רבי מאיר: בא וראה כמה חביבה מלאכה לפני מי שאמר והיה העולם, הקב"ה, שור שיש לו מלאכה משלם חמישה, שה שאין לו מלאכה משלם ארבעה. בגנבת השור יש יותר נזק לבעלים כי הוא עובד עם השור, ובגלל הגנבה הוא הפסיד ימי עבודה,

ואילו בגנבת השה יש פחות נזק כי לא עובדים עם השה ולכן נגרם נזק יותר קטן לבעלים.

הסבר נוסף יש במכילתא (משפטים יב), רבי יוחנן בן זכאי אומר: הקב"ה חס על כבודם של הבריות, בזמן הגנבה השור הלך ברגליו, ולא נגרמה בושה לגנב, לכן הגנב משלם חמישה,

אבל את השה הגנב היה צריך להרים על כתפיו בזמן הגנבה, וגרמה לו בושה, לכן הקלו בענשו שישלם רק ארבעה.

מכאן למדנו יסוד חשוב, שאם על גנב שמתבייש בזמן הגנבה הקלה התורה בענשו, על אחת כמה וכמה שצריך להיזהר שלא לבייש בני אדם מהוגנים וישרים.

במסכת תענית (כד:) מסופר על העניות הגדולה שהייתה לרבי חנינא בן דוסא שהיה אוכל רק חרובים מערב שבת לערב שבת. כדי שהשכנות שלהם לא ידעו שאין להם אפילו קמח לאפות חלות לשבת, בכל ערב שבת אשתו של רבי חנינא הייתה מחממת את התנור הריק כדי יצא עשן דרך הארובה והשכנות יחשבו שהיא אופה חלות לשבת. הייתה להם שכנה רעה שידעה שאין להם קמח, הלכה אותה שכנה דפקה בדלת, וכשפתחה לה אשתו של רבי חנינא ביקשה ממנה השכנה שתראה לה מה נאפה בתנור, כדי לבייש אותה. אשתו של רבי חנינא התביישה מאוד וברחה לאחד החדרים שבבית. השכנה ניגשה לתנור הריק כדי לבייש את אשתו של רבי חנינא, באותו רגע נעשה נס וכל התנור היה מלא עם חלות. השכנה קראה לאשת רבי חנינא ואמרה לה שמהר תביא מרדה להוציא את החלות כי עוד מעט הם ישרפו. אמרה לה אשתו של רבי חנינא אני נכנסתי לחדר הפנימי להביא מרדה, ומספרת הגמרא שבאמת היא הלכה להביא מרדה כי היא הייתה בטוחה שהקב"ה יעשה לה נס כדי למנוע ממנה את הבושה.

נסיים בברכה שברך רב את רבי שמעון בן חלפתא: יהי רצון שלא תבייש ולא תתבייש. (מועד קטן ט:)